

УСТАВНА ИСТОРИЈА СРБИЈЕ

Проф. др Небојша Ранђеловић

ДОНОШЕЊЕ УСТАВА ОД 1838. ГОДИНЕ

СПОЉНИ ОДНОСИ СРБИЈЕ

УСПОСТАВЉАЊЕ КОНЗУЛАТА

Кнез Долгоруки: „саветује Милошу измирење са великашима, давање народу разних закона, доношење устава у што скоријем времену и кнежево ослобођење од штетног утицаја енглеске владе и њеног конзула у Београду“.

Џор Лојд Хоџес: „Русија хоће да Србијом влада Државни савет са кнезом, а не кнез са Државним саветом“

Стварање интересне групе будуће саветске олигархије

Милош: „Неће се овде правити устав, но у Цариграду, а и боље је, тамо је гувно и ветар, па нек се тамо и веје“.

САДРЖИНА УСТАВА ОД 1838. ГОДИНЕ

Устав Књажества Србије „утврђен царским Хатишерифом, издан око половине Шевала 1254. године по турском, или од 10 до 12 Декемвра 1838. године и послан Србском народу“.

Султан се обраћа лично кнезу Милошу, а лично обраћање присутно је и у члановима који се тичу кнежевих надлежности.

Устав није имао строго утврђену систематику.

Милошу Обреновићу потврђена наследност кнежевског достојанства уз позивање на ранији царски берат (Члан 1. Устава).

Кнежеве надлежности у вршењу управне власти: именовање чиновника и управљање и контрола њиховог рада, извршење закона и уредби, команда над војском и полицијом, контрола казнене политике и право помиловања.

САДРЖИНА УСТАВА ОД 1838. ГОДИНЕ

Кнез именује Централно правленије Провинције (тј. владу).

Централно правленије има три ресора које ће водити попечитељи: внутрени дјела (унутрашњи послови), финансија и правосудија.

У надлежности попечитеља унутрашњих дела, сем полицијских послова, били су и послови карантина, управа над поштом и државним заводима, саобраћај и војна питања.

Попечитељ финансија, поред старања о државним приходима и расходима у надлежности је имао и трговину, привреду, руде и шуме, бригу о јавним добрима.

Попечитељ правосуђа је, осим правосуђа, у надлежности имао и ресор просвете, богослужења и црквених питања.

Устројење кнежеве Канцеларије, на чијем челу је кнежев представник (Мјестобљуститељ), у чијој надлежности су спољни послови (функција најсличнија председнику владе, који у исто време врши и дужност министра спољних послова.

САДРЖИНА УСТАВА ОД 1838. ГОДИНЕ

САВЕТ: више није тело само декларативне моћи већ тело које са кнезом дели законодавну власт.

Надлежности у организовању државне управе и вршењу извршне власти. Савету је изричито дато право законодавне иницијативе, како кнез не би могао да овај део законодавне власти присвоји искључиво за себе. Савет чини седамнаест чланова, које именује кнез.

Чланом 17. Устава утврђен је доживотни и непокретни статус Саветника. Они не могу бити смењени без доказане кривице код Порте.

ТРОСТЕПЕНО СУДСТВО

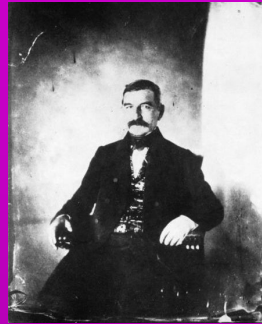
Гарантована је приватна својина, слобода предузетништва и трговине, укинут је кулук и изричито забрањено поновно успостављање било ког вида феудалних односа.

Гарантована су грађанска права заштићена принципом законитости и спречавања кажњавања без судске пресуде.

УСТРОЈЕНИЈЕ СОВЈЕТА КЊАЖЕСТВА СРБСКОГ 1839. ГОДИНЕ
(ЗАКОН О ДРЖАВНОМ САВЕТУ)

НЕУСПЕЛИ ПРЕВРАТ И МИЛОШЕВА АБДИКАЦИЈА.

УСТАВОБРАНИТЕЉСКА ДРЖАВА

Слободан Јовановић: ”Уставобранитељима се зове она политичка странка која је извојевала Устав од 1838; оборила кнеза Милоша 1839, а кнеза Михаила 1842; увела исте године на престо Александра Карађорђевића, и под његовим именом владала Србијом све до 1858, кад је успостављена династија Обреновића.”

Јеремија Станојевић: „Море, народ је пупила, а Правитељство тутор, па треба да се стара о њему.“

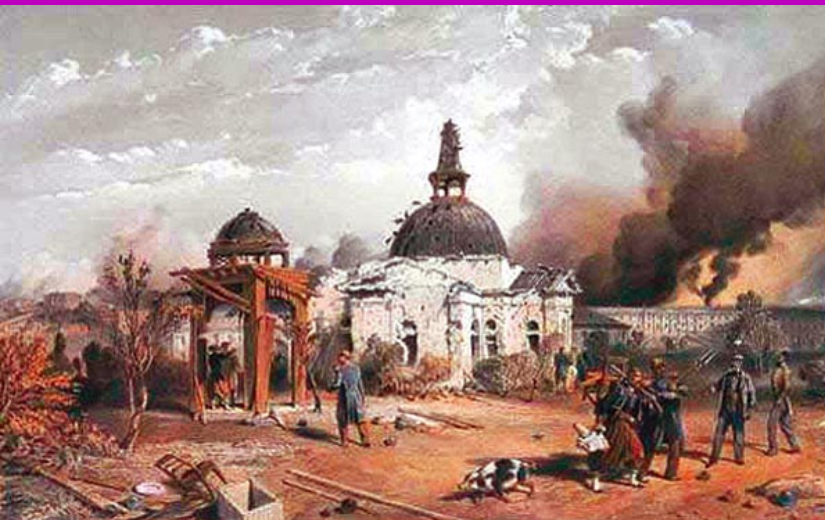
Слободан Јовановић: „Апетит за политичком слободом још се није био пробудио и није се могао пробудити; требало је да се, прво, једна преча потреба, потреба за правном безбедношћу задовољи“.

ОЛИГАРХИЈА И БИРОКРАТИЈА

ПАРИСКИ УГОВОР

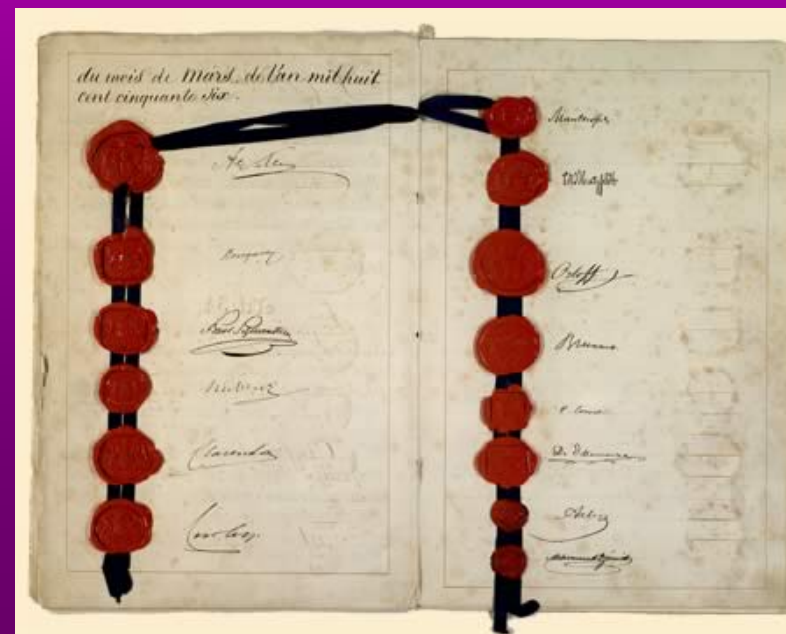
РЕВОЛУЦИОНАРНА 1848.

КРИМСКИ РАТ

ПОЛОЖАЈ СРБИЈЕ

ПАРИСКИ КОНГРЕС

ПАРИСКИ УГОВОР

Чланови од 15. до 20: режим пловидбе и одржавање пловног пута на Дунаву. Формално правно доњи ток Дунава: унтрашња ствар Турске. Прибрежне кнежевине биле су у вазалном односу према Турској и признавале Султанов суверенитет.

Горњи ток Дунава Аустрија је традиционално сматрала својим унутрашњим питањем.

Париским уговором формиране две комисије: Европска и Речна комисија

Европска комисија: Француска, Аустрија, Велика Британија, Пруска, Русија, Сардинија и Турска. Надлежност: чишћење и уподобљавање делте Дунава за несметану пловидбу и старање о њеној безбедности.

Речна комисија: по један посланик Аустрије, Баварске, Виртемберга и Турске и по један комесар Влашке, Молдавије и Србије. Надлежност: сви детаљи регулисања слободне и безбедне пловидбе Дунавом; након две године преузима и надлежности Европске комисије.

Европска комисија: привремени карактер, орочен на две године.

Речна комисија - трајни карактер.

ПАРИСКИ УГОВОР

Наредни чланови, од 21. до 27, регулисали су статус Влашке и Молдавије.

Члановима 28. и 29. потврђен и загарантован положај Србије. Суштинска промена: Србија више нема Русију као протектора, већ концерт европских сила, потписница Париског уговора (значајан квалитет у учвршћивању положаја Србије; Србија је постала део успостављеног система колективне безбедности, а овим члановима и уласком у састав Дунавске комисије постала је и озбиљан субјект међународног права).

Својим поступцима, како у време Мађарске буне, тако и у време Кримског рата, Србија је по много чему сублимирала *ius legationum*, *ius foederum* и *ius armorum et belli*, што су за оновремене стандарде биле главне одлике суверенитета.

СКУПШТИНА У УСТАВОБРАНТЕЉСКОЈ СРБИЈИ

СКУПШТИНА 1842. И 1843. ГОДИНЕ

ПЕТРОВСКА СКУПШТИНА

СВЕТОАНДРЕЈСКА СКУПШТИНА

К. В. № 1080.
С. № 1403.

АЛЕКСАНДЕРЪ КАРАЂОРЂЕВИЋЪ,
КНЯЗЪ СРБСКІЙ,
СА СОГЛАСІЕМЪ СОВѢТА.

Саображавајући се обичају народномъ, кои одъ старина¹⁾ по-
стов, да се народъ нашъ одъ времена на време скупља на скуп-
штину, поради саѣтованихъ о обитенародимъ дѣлама; и наза-
ачени, да упражняваніи овогъ обичая условљава цѣлсходность у
теченію дѣла земаљскіи — рѣшили смо, да се држи народна
скупштина, и потоме

ОПРЕДЕЛИЛИ СМО И ОПРЕДЕЛЯЕМО
СЛѢДУЮЩІЙ

ЗАКОНЪ О СКУПШТИНИ.

1. Спешающъ и опредѣленіе скупштине.

§. 1.

Скупштина народна саставъ се изъ народныхъ посланика²⁾, сло-
бодно и опредѣленіемъ у овомъ закону начинномъ одъ народа
избраны³⁾ и опомощены⁴⁾, Президента Касаціонногъ Суда, два
Президента Апелационногъ Суда, изъ 17. Предсѣдателя Окру-
жныхъ Судовъ и Предсѣдателя Суда Вароши Београда, изъ 17 о-
кружныхъ Начальника⁵⁾ и Управителей Вароши Београда, и за по-
следку изъ 17. Окружныхъ протоверей⁶⁾ и 4 Настоятеля Монасти-
ра, изъ сваке Епархіе по еднѣмъ, когдъ достигшии Архидіеи
избере.

§. 2.

Свакій срезъ и свака окружна варошь, као и варошь Бео-
градъ, бираю за себе посланике тако: да на 500. порески⁷⁾ глава⁸⁾
дође еднѣмъ посланику.

И вароши, кои пишу окружне, по су у срезу коме, а имаю
500. порески⁹⁾ глава¹⁰⁾, бираю за себе посланике.

И она ће окружна варошь избрати за себе еднѣмъ посла-
ника, где нема подлуну 500 порески¹¹⁾ глава¹²⁾.

Ако бы оно, што у коме Срезу или вароши прелазилъ преко
500. глава¹³⁾ порески¹⁴⁾, износило выше одъ 250. порески¹⁵⁾ глава¹⁶⁾; то
ће се тамо избрати юшть еднѣмъ посланику; ако ли онаи вы-
швъ не предази 250. порески¹⁷⁾ глава¹⁸⁾, то се неће рачунати.

Почетительство Внутренній Дѣла¹⁹⁾ обнародоватъ ће таблицу, у
коіой ће стати, колико коя окружна варошь, Срезъ и варошь,

1.) Колико е избирача¹⁾ на скупштинѣ было.

2.) Кои су избрани за народне посланике.

Овако устроено пуномоіе прочита ће се скупштинѣ и под-
писа ће га Предсѣдатель и Дѣловодитель, а стави ће се на нѣ-
му и печатъ оне общине, где е скупштина држана. За болъ
одостовѣреніи подписане исто у варошима и обитиниари, а у
срезовима по еднѣмъ човѣкъ изъ свакогъ села.

Пуномоіе ово приими ће избрани посланци²⁾ и учини ће
съ нѣмъ употребленіи, као што е у §-ѣ 10. казано.

§. 30.

Бираиъ свои³⁾ посланика⁴⁾ народъ треба да чини у пуной сло-
бодѣ безъ никавогъ ограниченія или притѣсненія тако, да народ-
на скупштина буде истинито и право извѣстнѣи и представи-
тельство воли и желіи народны⁵⁾.

Зато ако бы ко на народъ претѣномъ, поклономъ или обе-
щаніемъ поклона или коимъ му драго недоушнымъ начинномъ
дѣйствовало, да нѣтъ или когдъ другогъ за посланика избере, тай
ће се казнити по надлежномъ доказанію нѣгове кривде и пре-
ма дѣлу нѣговогъ преступленія затворомъ одъ 6. недель до го-
дину дана.

28 Октября 1858. год.
У Београду.

Александръ Караѣорђевићъ
Князь Сербскій.

*Предсѣдатель Суда,
Вукъ Милошъ* Присл. Княжескій Предсѣдатель и Почетель
Внотранній Дѣла, Подполковникъ,
Киселъ,
Варъ. Милошъ

*Секретаръ Суда,
Павелъ Милошъ*

СКУПШТИНА У УСТАВОБРАНТЕЉСКОЈ СРБИЈИ

